

A rendszer fejlődésével kapcsolatban természetesen nincsenek "örök megoldások". Ha változik a társadalom, a rendszernek is változnia kell, hozzá kell igazodnia e változásokhoz. Nagy és a közeljövőben végbemenő változás lesz pl. a társadalom informatizálása. Ennél mindenképpen el kell kerülni a korábbi időszakokban olyannyira jellemző technokrata megközelítéseket. Észre kell már végre venni, hogy ezekben a folyamatokban az emberi tényező érzékenyen és ellentmondásosan vesz részt. Egyelőre még a tömegközlelési eszközök sem járnak el mindig pozitívan e perspektívák propagálásában. Még kevésbé a szépirodalom. A Valimov Vadkacsavadászat c. népszerű művében pl. az információs szakemberek igencsak negatív figurák. A konzervativizmus is nagy úr. Pl. a vállalati automatizált információs rendszerek terjedését legtöbbször az igazgatók akadályozzák meg.

Az új, "fellazult" és a nyereségorientáltságot vezérszaggal választó körülmények közepette még inkább szükség van határozott információpolitikára, mint

korábban. Tőle függ ui., hogy az országban zajló társadalmi és gazdasági változásokkal a tudományos-műszaki információs tevékenység fejlődése lépést tud-e tartani, mégpedig belső sajátosságainak feladása nélkül. Ez egyszerre jelent anyagi-műszaki, gazdasági, szociális és jogi szabályozást. Ez utóbbi különösen fontos dolog, mivel a Szovjetunióban a jogállam törvényi-jogszabályi biztosítékai egyelőre nincsenek meg. Csupán a tudományos-műszaki információs tevékenység vonatkozásában hosszú a sora a hiányzó jogszabályoknak (találmányi, szerzői, a munkajog korszerű, pl. számítógépes vonatkozásai).

/MALININ, M. M.: Metodologičeskie problemy funkcionirovaniä Gosudarstvennoj sistemy naučno-tehničeskoj informacii v novyh usloviäh hozajstvovaniä. = Naučno-tehničeskaä informacii, Ser. 1. 3. sz. 1989. p. 2– 8./

(Futala Tibor)

Az ETO használata a Szovjetunió tudományos-műszaki információs rendszerében

A Szovjetunióban már korán felfigyeltek az Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) közismert előnyeire. 1921-ben kezdődött meg a használata. A hatvanas évek elején, amikor a tudományos-műszaki információs rendszer megszűletett, az ETO-t a keresőnyelvek egyikének fogadták el, s előírták, hogy – az illetékes kiadókat is beleértve – a természettudományi és műszaki információs tevékenységben mindenütt alkalmazni kell a jelzeteit.

Nem feledkeztek meg az előfeltételek megteremtéséről sem. A munka irányítására, szervezésére ágazatközi osztályozó bizottságot létesítettek, s 1963-ban és 1964-ben közzétették az ETO első teljes szovjet kiadását. (Napjainkra a harmadik kiadás befejezésénél tartanak.) Egy sor GOST-szabvány írja elő az ETO-jelzettek feltüntetésének módját a különféle információs termékeken.

Az ETO-t valamiképpen alkalmazó szovjet intézmények száma több mint 50 ezer. Köztük több mint 14 ezer információs szerv és 11 ezernél több műszaki könyvtár van.

1987-ben felmérték, hogy a vezető információs szervek és szakkönyvtárak körében miként alakul az ETO használata. A 142 megkérdezett összszövetségi, központi, ágazati, köztársasági, ágazatközi információs szerv és össz-szövetségi, köztársasági és ágazatközi szakkönyvtár közül

- ▶ 93% az állomány téma szerinti feltárására,
- ▶ 55% az információellátás eszközeként,
- ▶ 33% az automatizált információs folyamatokban használja az ETO-t.

Az ETO-t használó szervek és intézmények 80%-a veszi át a primer kiadványokban, illetve a különböző központi szolgáltatásokon feltüntetett ETO-jelzeteiket. A szóban forgó 80 százalék egynegyede egyáltalán nem adaptálja az átvett jelzeteiket, a maradék háromnegyed felerészben csonkolja, felerészben pedig tovább differenciálja őket.

Az ETO számítógépes rendszerekben való használata 1980-hoz képest erősödő tendenciájú.

Egy másféle "fekvésben" az ETO használatát a következők jellemzik:

- ▶ Noha a kiadóknak kötelezően fel kellene tüntetniük a primer kiadványokban az ETO-jelzeteit, ezt korántsem teszik meg valamennyi kiadványban. A következtetlenségek miatt sok kiadvány központiilag megállapított jelzetét kell korrigálni.
- ▶ A szekunder kiadványokban – némely kivételtől eltekintve – meglehetősen általános az ETO-jelzettek használata, ám ezekre a jelzetre igen sok a panasz. Egyrészt az azonos tartalmú dokumentumok gyakorta kapnak más és más jelzeteit, másrészt a jelzetalkotásban magában fordulnak elő tévedések, ami elégtelen ETO-ismeretéről árulkodik, hogy a sajtóhibákról szó se essék.
- ▶ Az adatbázisok outputtermékeiben az ETO használata mind általánosabbá válik. Az ilyen outputok 78%-ban tüntetik fel az ETO-jelzeteiket.

A táblázatokkal való ellátás meglehetősen rossz. Nagy a hiány a teljes kiadás egyes füzeteiből (6/62, 55/59, 63/65), nincs középkiadás. Ágazati kiadásokra ugyancsak szükség lenne.

Elégtelen az ETO módszertani gondozása. Lassú a változásokról való tájékoztatás, hiányzanak a jelzetalakotási segédkönyvek.

Az ETO szovjetunióbeli sorsának alakulására kihatnak azok a viták is, amelyek a rendszer jövőjéről az országban és világszerte zajlanak. A pró és kontra érvek közül hol az egyik csoportnak, hol a másiknak van nagyobb hatása. Az utóbbi évek publikációi és a FID-nek az ETO-val kapcsolatos elméleti és gyakorlati állásfoglalásai mindenesetre olyan következtetéseket engednek levonni, hogy az ETO-nak igenis helye van a korszerű információs technológiában.

Ennek jegyében a Szovjetunióban is erőfeszítéseket kell tenni az ETO térhódításának folytatására, illetve mindazoknak a hiányosságoknak a felszámolása érdekében, amelyek e térhódítás ellenében lépnek fel.

/KRISTAL'NYJ, B. V.–BORISOVA, N. D.–VEGER, M. G.–VLADIMIROVA, A. V.: UDK v Gosudarstvennoj sisteme naučno-tehničeskoj informacii. = Naučno-tehničeskaa informacii, Ser. 1. 11. sz. 1988. p. 13–15./

(Futala Tibor)

Segítség a leégett leningrádi könyvtárnak

A *The Reader's Digest* szerkesztősége 135 000 dollárt utalt át a Kongresszusi Könyvtárnak azzal, hogy tekintse ezt hozzájárulásnak azokhoz az erőfeszítésekhez, amelyek a Szovjetunió Tudományos Akadémiai Könyvtára (Leningrád) tűzkárt szenvedett állományának restaurálását célozzák. Ugyanis 1988 februárjában e század legnagyobb könyvtári katasztrófájában 3,6 millió könyv sérült meg, 400 000 újság és szakfolyóirat pusztult el.

Ez a gesztus bizonyítja, hogy a felmérhetetlen értékű könyvtári gyűjtemények nem egyetlen ország, hanem az egész emberiség közös kincsei, és felelősséggel tartoznak értük.

A Kongresszusi Könyvtár koordinálja a leningrádi könyvtárnak nyújtott nyugati segítséget. A *The Reader's Digest* támogatásából a legszükségesebb berendezéseket szerzik be, hogy megkezdhessék a legértékesebb 200 000 könyv feldolgozását és helyreállítását, hogy ismét hozzáférhetővé tegyék őket az olvasók számára.

Az Akadémiai Könyvtárat Nagy Péter alapította 1714-ben. A 20 millió kötetes gyűjteményt évente több száz amerikai szakember keresi fel kutatás céljából.

Az amerikai és nemzetközi segélyakciót *James H. Billington*, a Kongresszusi Könyvtár főigazgatója –

maga is az orosz kultúra szakértője – kezdeményezte. 1988. június 17-én Leningrádban írták alá a két könyvtár képviselői a segítség konkrét formáira vonatkozó jegyzőkönyvet. Fő feladatként a megsérült dokumentumok restaurálását és az elpusztult könyvek pótlását jelölték meg. 1989 áprilisában Washingtonban találkoztak, s részletezték tovább a tennivalókat.

A történelemben egyetlen katasztrófát szenvedett könyvtárnak sem volt elegendő erőforrása ahhoz, hogy gyűjteményeinek minden egyes tételét helyreállítsa. A Kongresszusi Könyvtár 1973-ban dolgozta ki a szakaszos helyreállítás koncepcióját és gyakorlatát, melynek értelmében megfelelő eljárásokkal és a környezeti feltételek megteremtésével először megállítják a dokumentumok állagának további romlását, majd az érték, a használat és a fizikai állapot hármasszempontrendszer szerint megállapított elsőbbségi rendben végzik el a helyreállítási munkálatokat.

/Library receives Reader's Digest grant to help restore fire-damaged Leningrad Library. = Library of Congress Information Bulletin, 48. köt. 35. sz. 1989. p. 297–299./

(Papp István)